

TILSYNSRÅDET FOR KRIMINALOMSORGEN

TILSYNSRAPPORT

Agder fengsel, Froland avdeling 25. juni 2025

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Tilsynsrådet	3
1.2. Gjennomføringen av tilsynet	3
2. Tilsynsrådets vurderinger	4
2.1. Om Froland fengsel	4
2.2. Innsattbefolkningen	4
2.2.1. Dom, varetekt og forvaring	4
2.2.2. Aldersgrupper	5
2.2.3. Innsatte med behov for tolk	6
2.3. Tid utenfor cellene, sysselsettings- og aktivitetstilbud	6
2.3.1. Innledning	6
2.3.2. Sysselsettings- og aktivitetstilbud	7
2.3.3. Innlåsing på fellesskapsavdelingene	8
2.3.4. Avdeling C	9
2.3.5. To timer meningsfull kontakt	10
2.4. Utelukkelse, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng	10
2.4.1. Vedtak om utelukkelse	10
2.4.2. Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng	12
2.5. Forebygging av selvdraprisiko og selvdrap	12
2.6. Kontaktutvalget	13
2.7. Kroppsvisitasjoner	14
2.8. Kontakt med omverden	15
2.8.1. Innledning	15
2.8.2. Ringetid	15
2.8.3. Besøk og videobesøk	15
2.8.4. Glassvegg	16
2.8.5. Brev til uavhengige instanser	17
2.8.6. Fremstillinger	17
3. Tilsynsrådets anbefalinger	18
4. Tilbakemelding og oppfølging	20

1. Innledning

1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen

Det nye nasjonale Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er etablert fra 1. januar 2025.¹ Tilsynsrådet er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse. Tilsynsrådet består av en fast ledelse på tre personer: Verna Rege Nilssen, Oddvar Thorbjørnsen Faltin og Tonje Lilaas Larsen. Den lokale forankringen er videreført gjennom Tilsynsrådets fylkesbaserte sammensetning med lokale medlemmer. Sivilrettsforvaltningen har oppgaven som sekretariat for Tilsynsrådet.

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at personer som er innsatt i kriminalomsorgens institusjoner, behandles i samsvar med gjeldende rett og at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal også føre tilsyn med at personer som gjennomfører varetekt eller straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte, domfelte, siktede, botlagte, pårørende eller ansatte.

Ved hvert tilsynsbesøk i kriminalomsorgens institusjoner skal minst to medlemmer av Tilsynsrådet delta, så langt mulig én fra ledelsen. Tilsynsbesøket kan varsles på forhånd eller være uanmeldte. Domfelte og innsatte har rett til å kommunisere fortrolig med Tilsynsrådet og sekretariatet.²

Tilsynsrådet og sekretariatet har taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten omfatter også forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.³

Det skal skrives en tilsynsrapport etter hvert tilsyn.⁴

1.2. Gjennomføringen av tilsynet

Onsdag 25. juni 2025 var Tilsynsrådet på stedlig tilsyn i Agder fengsel, Froland avdeling fra kl. 9.00 til kl. 19.00

Følgende personer deltok fra Tilsynsrådet

- Oddvar Thorbjørnsen Faltin (Nestleder)
- Tonje Lilaas Larsen (Nestleder)
- Birgit Byklum Bjerke (lokalt medlem)
- Kim Henrik Gronert (lokalt medlem)
- Adrian Leander Skagen (sekretariatet)

Froland fengsel ble varslet om tilsynsbesøket i brev 26.05.2025. Det ble innhentet dokumentasjon i forkant og etterkant av tilsynet.

Rapporten bygger i hovedsak på informasjon fra fengselsledelsen, samtaler med ansatte, innsatte, egne observasjoner og mottatt dokumentasjon.

Fengselet bistod velvillig under gjennomføringen av besøket.

---

¹ Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er opprettet i medhold av straffegjennomføringsloven kapittel 2 A, se Prop. 46 L (2022–2023). Tilsynsrådets ansvar og oppgaver er nærmere regulert i forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen.

² Straffegjennomføringsloven § 9 a.

³ Straffegjennomføringsloven § 9 c første ledd.

⁴ Forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen § 7.

2. Tilsynsrådets vurderinger

2.1. Om Froland fengsel

Froland fengsel er et høysikkerhetsfengsel for menn med 200 plasser. Fengselet er delt inn i 17 boenheter. Fellesskapsavdelingene 4A og 4B ligger i hvert sitt bygg, som begge har to etasjer og fire enheter i hver etasje. Hver etasje på disse avdelingene har en egen etasjeleder som er ansvarlig for sin etasje.. Avdelingene C, S og S+ ligger i samme bygg, men er adskilte. Froland fengsel omtaler avdeling C som en avdeling som er «mer skjermet i form av at de [innsatte] luffer for seg selv».⁵ S og S+ er sikkerhetsavdelinger.

Froland fengsel oppgir at de har tilstrekkelig bemanning for å drive normal drift og til å ivareta sikkerheten. Også nattbemanningen er tilstrekkelig til at celledører kan åpnes ved behov.

Siden 1. januar 2025 har over syv ansatte sluttet i jobben, men Froland fengsel opplyser at de har nok pliktårsbetjenter til at alle stillingene er besatt. Samtidig opplyser fengselet at de har sagt opp seks miljøterapeuter på grunn av økonomi, og at dette har gått ut over oppfølging av de innsatte, særlig de med større oppfølgingsbehov. På tidspunktet for tilsynsrådets besøk var fengselet i sommerturnus. Rundt 50% av de som jobber i sommerturnus er vikarer.

Alle innsatte skal ha kontaktbetjent. Ifølge Froland fengsel er det normalt en kontaktbetjent på to eller tre innsatte for å ivareta oppfølgingen uavhengig av betjentenes turnus. På grunn av utskifting av ansatte er det imidlertid vanlig at én kontaktbetjent har ansvaret for mellom fire og seks innsatte. Fengselet opplyser at dette medfører et stort arbeidspress på de ansatte. I tillegg erfarer Tilsynsrådet at ikke alle innsatte vet hvem som er deres kontaktbetjent, og at flere innsatte i realiteten ikke har en kontaktbetjent gjennom sommeren, da deres opprinnelige kontaktbetjent har sluttet eller gått ut i permisjon og de ikke får tildelt en ny kontaktbetjent før etter sommerturnus.

Tilsynsrådet vurderer at kontaktbetjentordningen er viktig for oppfølgingen av den innsatte, og at fengselet bør styrke ordningen.

Anbefaling: Bemanning

- Froland fengsel bør sørge for at alle innsatte har en kontaktbetjent gjennom hele året

2.2. Innsattbefolkningen

2.2.1. Dom, varetekt og forvaring

På tilsynstidspunktet var det 187 innsatte i Froland, enten på grunnlag av dom eller kjennelse om varetekt. Ifølge Froland utgjør de varetekstfengslede rundt 25% av fangebefolkningen. Det siste året har det vært mellom tre og fire forvaringsdømte i Froland.

Froland fengsel estimerer at de forvaringsdømte har vært der i over tre år. Tidligere hadde Froland én utpekt forvaringsansvarlig, men denne har sluttet. På tilsynstidspunktet er ansvaret gitt til en annen ansatt. Det er ingen opplegg eller team som er særskilt rettet mot de forvaringsdømte.

Tilsynsrådet mener det er bekymringsfullt at forvaringsdømte er innsatt på vanlig fengselsplass. Forvaringsstraffen er den eneste formen for fengselsstraff som ikke er

---

⁵ Dokumentasjonen mottatt fra Froland fengsel i etterkant av tilsynet.

tidsavgrenset. Det er derfor særlig viktig at kriminalomsorgen gir denne gruppen innsatte nødvendig oppfølging for at de skal kunne tilbakeføres til samfunnet.

Tilsynsrådet er bekymret for at ventetid på forvaringsplass skaper en unødvendig lang straffegjennomføring for den forvaringsdømte. Froland fengsel bør arbeide for en rask overføring av forvaringsdømte til fengsler med forvaringsplasser. Tilsynsrådet vurderer at Froland fengsel bør sette i verk kompenserende tiltak for den enkelte forvaringsdømte der overføring til en forvaringsanstalt ikke lar seg gjøre i nærmeste fremtid.

Tilsynsrådet viser ellers til Sivilombudets kritikk av at forvaringsdømte ikke får det straffegjennomføringstilbudet de har krav på, se uttalelse 9. april 2024 (SOM-2023-4092).

Anbefaling: Oppfølging av innsatte som gjennomfører en forvaringsdom

- Fengselet bør arbeide for en rask overføring av forvaringsdømte til fengsler med forvaringsplasser, slik at forvaringsdømte tilbys det innholdet som forvaringsstraffen er ment å ha.
- Froland fengsel bør sette i verk kompenserende tiltak for den enkelte forvaringsdømte der overføring til en forvaringsanstalt ikke lar seg gjøre i nærmeste fremtid.

2.2.2. Aldersgrupper

Froland fengsel har innsatte i alle aldersgrupper. Det siste året har det vært to innsatte under 18 år i Froland og 25 innsatte mellom 18 og 24 år.

Froland har opplyst at de innsatte under 18 år var plassert i Froland et par dager i forbindelse med rettsaker, og at de ellers var i ungdomsenheter. De innsatte ble plassert på den skjermede avdelingen S, og det fulgte med ekstra personale fra ungdomsenheten for oppfølging.

Barn skal ikke sone med voksne, utenom der dette anses å være til barnets beste.⁶ Unntaket skal tolkes snevert.⁷

Tilsynsrådet oppfordrer Froland fengsel til å arbeide for at det ikke skal være barn i fengselet. Tilsynsrådet ser positivt på at det er gjort forsøk på å holde innsatte under 18 år adskilt fra voksne. Tilsynsrådet bemerker likevel at avdeling S er en avdeling som ellers er forbeholdt innsatte med særlig utfordrende adferd. Plassering av barn i voksenfengsel krever særskilt oppfølging, uavhengig av hvor i fengselet barnet plasseres.

Froland fengsel har ikke et eget ungdomsteam for oppfølging av innsatte mellom 18 og 24 år. Én sosialkonsulent har særskilt ansvar for unge voksne. Froland opplyser om at selv om de ikke har et særskilt ungdomsteam er innsatte mellom 18 og 24 år prioritert for sysselsetting eller skole. Froland fengsel arbeider ikke for å etablere et ungdomsteam, men ønsker seg et aktiviseringsteam og en rusmestringsenhet.

Tilsynsrådet erfarer at ikke alle innsatte mellom 18 og 24 i Froland fengsel opplever å få tilstrekkelig oppfølging og veiledning for å få en god soningsprogresjon og søke på permisjoner eller prøveløslatelse.

Tilsynsrådet anbefaler Froland fengsel å gi unge innsatte bedre oppfølging.

Froland har i senere tid hatt flere eldre eller syke innsatte som har hatt behov for bistand av hjemmesykepleie og pleietjenesten. Froland vurderer løpende om syke innsatte bør få

⁶ Barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav c.

⁷ General Comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system, avsnitt 92.

straffavbrudd, men gir uttrykk for at de fleste vil få bedre oppfølging i Froland enn utenfor fengselet.

Anbefaling: Oppfølging av unge innsatte

- Fengselet bør arbeide for at det ikke skal være barn i fengselet.
- Fengselet bør, i samarbeid med den enkelte innsatte og kontaktutvalget, forbedre oppfølgingen av og styrke arbeidet med soningsprogresjonen for unge innsatte.

2.2.3. Innsatte med behov for tolk

Rundt 65% av de innsatte i Froland er norske statsborgere.

Det siste året har Froland brukt 41 671 kroner på tolketjenester. Froland bruker også andre innsatte som behersker det aktuelle språket til å oversette.

Tilsynsrådet ser positivt på at Froland fengsel benytter tolk. Samtidig bemerkes det at fengselet har en høy andel innsatte som ikke er norske statsborgere, og at dette kan indikere et større behov for bruk av tolk.

Froland fengsel skal bruke «tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste».⁸ Froland fengsel må sikre at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. Fengselet bør, så langt mulig, ikke legge opp til at fengselet får hjelp av medinnsatte til å tolke, spesielt når det gjelder sensitive opplysninger. Tilsynsrådet bemerker også at innsatte som kan gjøre seg forstått i enkle ord, likevel kan ha behov for tolk for å forstå mer kompliserte vedtak.

Tilsynsrådet viser ellers til Sivilombudets rapport 24. april 2025 om bruk av tolk i fengsel. I rapporten understreker Sivilombudet at god kommunikasjon er avgjørende for at staten skal kunne ivareta sitt ansvar for å beskytte den innsatte. Dette gjelder spesielt for å forebygge selvskading og selvdrap, men også for å forebygge konflikter og bruk av tvang.⁹

Anbefaling: Oppfølging av innsatte med behov for tolk

- Froland fengsel bør sikre at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må Froland fengsel benytte tolk.
- Froland fengsel bør la være å bruke medinnsatte i som tolk i samtaler som berører sensitive opplysninger.

2.3. Tid utenfor cellene, sysselsettings- og aktivitetstilbud

2.3.1. Innledning

Etter straffegjennomføringsloven § 17 første ledd har innsatte som utgangspunkt rett til fellesskap med andre innsatte. Begrensninger i retten krever hjemmel i lov.¹⁰ Utelukkelse fra fellesskap kan i visse tilfeller utgjøre et inngrep i retten til privat- og familieliv.¹¹

⁸ Tolkeloven § 6 første ledd, jf. § 2 andre og tredje ledd, jf. straffegjennomføringsloven § 7 første ledd.

⁹ Sivilombudet, 2025, bruk av tolk i norske fengsler, s. 13.

¹⁰ Grunnloven § 113.

¹¹ Grunnloven § 102 første ledd og Den europeiske menneskerettskonvensjonen art. 8.

De europeiske torturforebyggingskomiteén anbefaler at alle innsatte tilbys minimum åtte timer utenfor cella.¹² I tillegg skal fengselet legge til rette for at de innsatte får et aktivitetstilbud.¹³ Straffegjennomføringsloven regulerer ikke innholdet eller mengden av dette tilbudet, men det skal gjøres «[s]å langt det er praktisk mulig».¹⁴

Innsatte som er utelukket fra fellesskapet, enten av fengselet eller av eget ønske, skal, i henhold til internasjonale anbefalinger, tilbys minimum to timer meningsfull menneskelig kontakt hver dag.¹⁵ I LB-2024-181288 fastslo lagmannsretten at omfattende isolasjon og innlåsing, også av kortere varighet enn 22 timer i døgnet, skulle kompenseres ved straffutmålingen. Lagmannsretten uttalte at «restriksjoner i fellesskap med andre er et inngrep etter EMK artikkel 8 som bare er konvensjonsmessig dersom det er hjemlet i lov, har et legitimt formål og er nødvendig».

Hva som utgjør et hensiktsmessig tiltak, vil variere ut ifra den innsattes enkelte forutsetninger. Det finnes også begrensninger for hva slags samhandling med andre som kan utgjøre slike isolasjonsreducerende tiltak. Internasjonale regler bruker uttrykket «meaningful human contact», og presiserer at dette må tolkes i god tro og at det ikke kan begrenses til kontakt som følger av fengselets rutiner, etterforskning eller medisinsk nødvendighet. Det er heller ikke «meaningful human contact» om det leveres mat eller medisiner til innsatte. Mandela-reglene legger også vekt på at kontakten skal være kontinuerlig heller enn kort og avbrutt.¹⁶

2.3.2. Sysselsettings- og aktivitetstilbud

Froland fengsel har 129 sysselsettingsplasser og 200 fengselsplasser. Dette innebærer at fengselet er bygget slik at ikke alle innsatte kan få et fullt tilbud om sysselsetting.

Aktivitetsprosenten i andre tertial var 82%. Statistikken inkluderer sysselsetting på heltid og deltid. Tilsynsrådet vurderer at alle innsatte bør ha et tilbud om aktivitet både før og etter lunsj, og at Froland bør arbeide for å øke antall aktivitetsplasser. Aktivitetstilbudet er redusert gjennom sommerdrift. Tilsynsrådet vurderer at Froland fengsel bør arbeide for å kunne tilby de innsatte et fullstendig aktivitetstilbud også på sommeren.

Sysselsettingstilbudene er knyttet til bygg 4A og 4B, slik at de innsatte tilbys sysselsetting på bakgrunn av hvilken avdeling de tilhører. Fengselet forklarer at dette er et resultat av at de nesten fullstendig har skjermet avdelingene fra hverandre, både for å hindre at spesifikke innsatte møtes og for å forebygge spredning av narkotika mellom avdelingene. Aktivitetstilbudene er ulike på bygg 4A og 4B. Tilsynsrådet oppfatter at ordningen oppleves rigid for de innsatte, og at flere ikke får plass ved sysselsettingstilbudet de ønsker seg, som følge av at de har plass på «feil» avdeling.

Innsatte som flyttes til en annen avdeling kan miste plassen sin på sysselsettingen. Tilsynsrådet får opplyst at flere innsatte som har vært flyttet til avdeling S eller C har opplevd at det ikke var ledig sysselsetting ved tilbakeføring til fellesskapet. Tilsynsrådet vurderer at dette kan forvanske arbeidet med å tilbakeføre vedkommende fra utelukkelse. Utelukkelsen

---

¹² Europarådet: Komiteen for torturforebygging (CPT), 26th General Report, 2017, CPT/ Inf (2017) 5, avsnitt 58.

¹³ Straffegjennomføringsloven § 18.

¹⁴ Straffegjennomføringsloven § 17 første ledd første punktum.

¹⁵ Europarådet: Komiteen for torturforebygging (CPT), Report to the Norwegian Government on the visit to Norway 2018, CPT/Inf (2019) 1, avsnitt 82.

¹⁶ Essex Paper 3: Initial Guidance on the Interpretation and Implementation of the UN Nelson Mandela Rules side 88 og 89.

kan også avbryte studieløpet og motvirke soningsprogresjonen. At utelukkede innsatte risikerer å miste plassen sin på sysselsetting vil også gjøre utelukkelsen mer inngripende.

Tilsynsrådet oppfatter at innsatte savner flere enkle aktiviteter i fengselet, som ballspill og sjakkturnering. Innsatte gir uttrykk for en opplevelse av at Froland har nok ansatte til å ivareta sikkerheten, men ikke til å aktivisere de innsatte. Froland fengsel oppgir selv at de var nødt til å si opp seks miljøterapeuter, og at dette har gått ut over oppfølging av de innsatte, særlig de med større oppfølgingsbehov.

Tilsynsrådet erfarer at de innsatte savner tilgang til et større utvalg av musikk etter at tilgangen til en avspillingsløsning har blitt stengt. Tilsynsrådet vurderer at et større valg av musikk kan bidra til å styrke de innsattes livskvalitet og følelse av autonomi, i tråd med normalitetsprinsippet. Tilsynsrådet vurderer at Froland bør undersøke muligheten for å få inn et større utvalg av musikk i biblioteket.

Anbefaling: Sysselsettings- og aktivitetstilbud

- Froland fengsel bør arbeide for å øke antall aktivitetsplasser.
- Froland fengsel bør arbeide for å kunne tilby de innsatte et aktivitetstilbud også på sommeren
- Froland fengsel bør tilby et aktivitetstilbud til innsatte som er på avdeling C.

2.3.3. Innlåsing på fellesskapsavdelingene

Som vist til i punkt 2.3.1 finnes det ingen minstestandard i norsk rett for hvor mye innsatte skal være låst ute av cella. Internasjonale overvåkningsorganer anbefaler imidlertid at innsatte som ikke er utelukket skal ha tilgang til åtte timer fellesskap hver dag.

Innsatte på bygg 4A og 4B med full sysselsetning har 12 timer utlåsning. Innsatte med sysselsetning før lunsj har 9 timer utlåsning og innsatte med sysselsetning etter lunsj har 8,9 timer utlåsning. De som ikke deltar på sysselsetning overhodet har 6,9 timer utlåsning. I helgene er alle utlåst i 9 timer. Dette viser at bygg 4A og 4B oppfyller CPTs anbefaling så lenge dagsplanen følges.

På boenhet K, kartleggingsavdelingen, har innsatte sju timer utlåsning på hverdagene og åtte timer i helgene. Boenhet C har drøyt fire timer utlåsning på hverdagene og i underkant av tre timer utlåsning i helgene. Froland opplyser om at tiltaket «tilpasset aktivitet» på avdeling C kommer i tillegg, men Tilsynsrådet erfarer at dette er et svært begrenset aktivitetstilbud som ikke gjennomføres i fellesskap.¹⁷ Avdeling S tilbyr ikke fellesskap, men dette er en midlertid avdeling for innsatte som sitter på vedtak om fullstendig utelukkelse eller i varetekt med isolasjon.

Fra 9. juni 2025 til 10. august 2025 var fengselet i sommerdrift. Da hadde avdeling A og B 7,9 timer fellesskap på hverdagene og 8,9 timer i helgene. Avdeling C hadde rundt 6,3 timer på hverdagene og 7,2 timer i helgene

Tilsynsrådet vurderer at Froland fengsel bør arbeide for at alle innsatte som ikke er utelukket etter vedtak eller isolert etter straffeprosessloven får tilbud om minimum åtte timer fellesskap hver dag. Samtidig mener Tilsynsrådet det er positivt at bygg 4A og 4B har en dagsplan som oppfyller CPTs anbefaling, og at utlåsningstiden er økt på avdeling C.

---

¹⁷ Se rapportens punkt 2.3.4

Anbefaling: Innlåsing på felleskapsavdelingene

- Froland fengsel bør arbeide for at alle innsatte som ikke er utelukket etter vedtak eller isolert etter straffeprosessloven får tilbud om minimum 8 timer fellesskap hver dag.

2.3.4. Avdeling C

Avdeling C er en avdeling med tolv innsatte. Avdelingen er delt i to, slik at den i realiteten består av to avdelinger med seks innsatte hver.

På tilsynstidspunktet ble innsatte på avdeling C i svært liten grad tilbudt fellesskap med andre innsatte. Innsatte ved avdeling C hadde ikke tilgang til det ordinære aktivitetstilbudet, luftet kun med innsatte fra sin del av avdeling C, og kunne ikke gå til biblioteket eller butikken. Tilsynsrådet fikk opplyst at utlåsningstiden på avdelingen i henhold til dagsplanen har vært to timer og 55 minutter siden 19. november 2024. Det varierte hvor lenge de innsatte sitter på avdeling C, og tilsynsrådet erfarer at de innsatte opplevde oppholdet på avdeling C som svært uforutsigbart.

Overføringer til avdeling C skjer uten at det fattes vedtak om hel eller delvis utelukkelse. Tilsynsrådet oppfatter at avdelingen brukes som en "time out"-avdeling for innsatte som fengselet mener ikke fungerer i fellesskapet, og som et alternativ til full utelukkelse. Ettersom overføringene skjer uten at det fattes vedtak, er det vanskelig å si sikkert hva som er årsaken til overføringene.

Det fremgår av tredje tertialrapport for 2024 at de innsatte har et «langt lavere antall minutter fellesskap enn øvrige/ordinære boenheter og de deltar ikke i ordinært arbeidsfellesskap» og at «Innsatte på boenhet C [ikke har] vedtak». Froland fengsel har vurdert at overføringene ikke krevde vedtak, og at fengselet vurderte overføringene på samme måte som overføringer mellom andre avdelinger.

Tilsynsrådet vurderer at den omfattende innlåsing på avdeling C representerer en risiko for menneskerettsbrudd etter EMK artikkel 8. Når det ikke treffes vedtak om overføringen, finnes det ingen notoritet for at fengselet har foretatt vurderinger av om begrensningen i fellesskapet er «hjemlet i lov, har et legitimt formål og er nødvendig», jf. LB-2024-181288.

FNs torturkomité har tidligere kritisert Norge for å tilby minimalt av fellesskap til innsatte, altså de facto isolasjon, uten at det er basert på «individual administrative decision with a legal basis for exclusion». Tilsynsrådet vurderer mangelen på vedtak som problematisk fordi den enkelte innsattes mangel på fellesskap ikke kan bli «challenged or appealed».¹⁸ Tilsynsrådet mener at overføringen til avdeling C i realiteten innebærer at den innsatte utelukkes fra fellesskapet, og at det derfor burde fattes vedtak om overføringen.

Fordi de innsatte ved avdeling C ikke hadde tilgang til butikken, fikk de ikke drive selvpleie og lage egen mat. Frolands løsning var å kjøpe inn store kvanta med ferdigmat. Tilsynsrådet har fått opplyst at enkelte innsatte ble servert mat som hadde gått ut på dato, og som ikke var tilpasset deres religiøse overbevisning. Tilsynsrådet understreker at fengselet skal gi innsattes mulighet til å utøve sin religion.¹⁹ Tilsynsrådet vurderer også at Froland fengsel ikke bør servere mat som er gått ut på dato.

¹⁸ FNs torturkomité, konkluderende merknader til Norges 8. rapport om gjennomføringen av FNs torturkonvensjon, 5. juni 2018, CAT/C/NOR/CO/8, avsnittene 17 b).

¹⁹ Grunnloven § 16 første punctum, straffegjennomføringsloven § 23 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen art. 9.

I forbindelse med overgang til sommerdrift, ble dagsplanen på avdeling C endret slik at det legges til rette for seks timer fellesskap. Tilsynsrådet oppfatter at dette er en midlertidig endring som skal evalueres etter sommeren. Tilsynsrådet anbefaler at fengselet øker felleskapstiden på avdeling C, og ber om en tilbakemelding på hvordan dette følges opp videre.

Anbefaling: Avdeling C

- Froland fengsel bør øke utlåsningstiden på avdeling C.
- Froland fengsel bør treffe vedtak om hel eller delvis utelukkelse ved overføring til avdelinger med betydelig mindre fellesskap.
- Froland fengselet bør sikre at innsatte som ikke har selvkost serveres mat som hensyntar de deres religion, og som ikke har gått ut på dato.

2.3.5. To timer meningsfull kontakt

I perioden 1. juli 2024 til 2. juli 2025 rapporterte Froland rundt 900 avviksmeldinger på innsatte som har mindre enn to timer meningsfull menneskelig kontakt. Avvikene er differensiert mellom tilfeller der innsatte har takket nei til tilbud, og der 2 timer ikke er oppnådd. Det er usikkert hvor stor andel av avviksmeldingene som er forårsaket av at innsatte har takket nei til tilbud. Antallet avvik er likevel bekymringsverdig. Tilsynsrådet understreker at alle innsatte skal ha tilgang på 2 timer meningsfull kontakt med andre mennesker hver dag, og at Froland må fasilitere for dette.

Anbefaling: To timer meningsfull kontakt

- Froland fengsel må sørge for at alle innsatte har tilgang til minimum 2 timer meningsfull menneskelig kontakt hver dag.

2.4. Utelukkelse, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

2.4.1. Vedtak om utelukkelse

Fullstendig utelukkelse fra fellesskapet er et inngripende tiltak. Den europeiske menneskerettsdomstolen har uttalt at utelukkelse over tid kan ha «damaging effects, resulting in deterioration of mental faculties and social abilities». Skadene kan også være umiddelbare, og øker desto lengre utelukkelsen varer og desto mer uforutsigbar den er. På grunn av dette må enhver utelukkelse ha hjemmel i lov, være nødvendig og forholdsmessig, jf. EMK art. 8 første ledd og tilhørende rettspraksis. Forholdsmessighetsvurderingen må ta høyde for risikoen for helseskade ved utelukkelse og hvilken effekt utelukkelsen vil ha på den innsatte ut ifra dens individuelle forutsetninger. Særlig gjelder dette psykisk syke innsatte, som Mandela-reglene anbefaler at ikke skal utelukkes fra fellesskap overhodet der dette vil forverre deres tilstand.²⁰

Det siste året er det truffet 154 vedtak om fullstendig utelukkelse i Froland fengsel. Etter det fengselet opplyser blir fengselslegen eller legevakten alltid varslet så snart som mulig når det treffes vedtak om utelukkelse.

Av totalt 154 vedtak om utelukkelse truffet med hjemmel i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd, er 116 av de truffet med hjemmel i § 37 første ledd bokstav e, som tillater utelukkelse der det er nødvendig for å «oppretholde ro, orden og sikkerhet».

²⁰ Essex Paper 3: Initial Guidance on the Interpretation and Implementation of the UN Nelson Mandela Rules side 88.

Tilsynsrådet bemerker at alternativet i bokstav e er mer upresist enn de andre alternativene, og er foreslått fjernet i de nye reglene om utelukkelse i kriminalomsorgen.²¹

Tilsynsrådet vurderer at en utstrakt bruk av bokstav e som hjemmel for utelukkelse medfører økt risiko for at det gjennomføres uforholdsmessige utelukkelse. Utelukkelse fra fellesskap er et svært inngripende tiltak, slik at det vil stilles strenge krav til hva tiltaket skal forebygge.

Erfaringsmessig vil kun et fåtall av vedtak om utelukkelse ikke kunne begrunnes i å forhindre «å påvirke miljøet i fengslet på en særlig negativ måte», «skade seg selv eller øve vold eller fremsette trusler mot andre», å påføre «betydelig materiell skade» eller «hindre straffbare handlinger». Det er med andre ord sannsynlig at de fleste tilfeller av nødvendig utelukkelse hjemlet i bokstav e også kunne vært hjemlet i bokstavene a til d.

Ved å bruke bokstav e som grunnlag for utelukkelsen blir nødvendighets- og forholdsmessighetsvurderingene mindre spisset mot hva utelukkelsen er ment å forebygge.

I tillegg innebærer en utstrakt bruk av § 37 første ledd bokstav e at det er vanskeligere for de innsatte å forutsi når de kan bli utelukket. I motsetning til § 37 første ledd bokstav a inneholder ikke bokstav e krav om at den innsatte først skal ha fått skriftlig varsel (selv om dette ofte vil følge av plikten til å forsøke mindre inngripende tiltak).²² Tilsynsrådet vurderer at dette kan medføre frustrasjon og økt spenning i fengselet.

Vedtakene om utelukkelse som Tilsynsrådet har fått innsyn i har knappe begrunnelser. De viser til handlingene som ligger forut for hendelsen, for deretter å konkludere med at det er en fare for at adferden kan påvirke ro, orden og sikkerhet, og at det er nødvendig å utelukke vedkommende.

Vurderingen av mindre inngripende tiltak viser til at en mindre restriktiv avdeling er vurdert, men at utelukkelse er nødvendig. Tilsynsrådet bemerker at det i ett av vedtakene ikke vurderes andre tiltak enn ordinær celle, og at det ikke er tatt stilling til om delvis utelukkelse vil være tilstrekkelig. Tilsynsrådet bemerker at det ikke er vurdert tiltak rettet mot den innsatte, utover valg av avdeling, eller tiltak som kan sikre at utelukkelsen blir mindre belastende.

Tilsynsrådet viser særlig til at det alltid skal besluttes «delvis utelukkelse dersom dette anses som tilstrekkelig for å oppnå formålet med utelukkelsen».²³ En vurdering av delvis utelukkelse fremgår ikke av alle vedtakene Tilsynsrådet har fått innsyn i.

Forholdsmessighetsvurderingene Tilsynsrådet har sett er knappe. Utelukkelsens skadepotensiale nevnes ikke. Kun ett av vedtakene viser til at utelukkelsen vurderes mot den innsattes helse, uten å si hva denne vurderingen består av. I et av vedtakene synes ikke forholdsmessighet å være vurdert. Tilsynsrådet vurderer at Froland fengsel må vurdere konkret hvorfor hver utelukkelse er forholdsmessig, der behovet for utelukkelsen settes opp mot de konkrete potensielle skadevirkningene for den innsatte.

Tilsynsrådet vurderer at fengselet bør begrunne vedtakene bedre, for å sikre at utelukkelse bare skjer i den utstrekning det er nødvendig og forholdsmessig, og slik at de innsatte forstår, og eventuelt kan påklage vedtaket.

---

²¹ Forslag til endringer i straffegjennomføringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (fellesskap, utelukkelse og tvangsmidler i fengsel), 22/6293, s. 6.

²² Forslag til endringer i straffegjennomføringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (fellesskap, utelukkelse og tvangsmidler i fengsel), 22/6293, s. 67.

²³ Retningslinjer til straffegjennomføringsloven, pkt. 37.8.

Anbefaling: Vedtak om utelukkelse

- Froland fengsel bør redusere antall vedtak om utelukkelse hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 (1) bokstav e.
- Froland fengsel må sikre at vedtak om utelukkelse kun fattes der det er nødvendig og forholdsmessig, og at vedtakenes begrunnelse viser at en slik vurdering er foretatt.

2.4.2. Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

Froland Fengsel har truffet 13 vedtak om bruk av sikkerhetscelle, sikkerhetsseng eller andre tvangsmidler mellom 1. juni 2024 og 1. juni 2025. De 13 vedtakene er fordelt på åtte innsatte.

Froland fengsel har to sikkerhetsceller. Sikkerhetscellene har innebygd tv-skjerm og vinduer til grøntområder utenfor. Dette er uteområder som holdes skjermet fra andre innsatte når sikkerhetscellene er i bruk. Sikkerhetscellene har også vinduer ut til avdelingen. Innsatte har tilgang til klokke gjennom disse vinduene. Begge vinduene har rullegardiner som styres fra en egen vaktbod.

Tilsynsrådet vurderer at standarden på sikkerhetscellene er god. Det er positivt at det er mulighet til utsyn. Tilsynsrådet vil påpeke at innsatte som ønsker å ha nede rullegardinen ikke vil kunne se klokka.

Tilsynsrådet påpeker også at sikkerhetssenga i avdelingsrommet er synlig for innsatte på sikkerhetscelle. Senga er kun dekket av et laken. Den synlige sikkerhetssenga er en faktor som kan fremkalle stress blant innsatte på sikkerhetscelle.

Tilsynsrådet bemerker at Sivilombudet anbefalte Froland fengsel å plassere sikkerhetssenga slik «at den ikke er synlig for innsatte som er på sikkerhetscellene eller av andre grunner går gjennom lokalene».²⁴ Tilsynsrådet vurderer, basert på egne observasjoner, at lakenet over senga ikke er tilstrekkelig for å oppnå dette. Tilsynsrådet vurderer at Froland bør fjerne sikkerhetssenga i tråd med Sivilombudets anbefalinger, eller i hvert fall plassere den et sted den ikke kan sees av innsatte.

Innsatte på sikkerhetscelle kan ikke se klokka uten også å se sikkerhetssenga. Tilsynsrådet vurderer at Froland fengsel bør plassere klokka slik at den kan sees fra sikkerhetscella, også når innsatte ønsker å ha vinduet med utsyn til avdelingen lukket.

Anbefaling: Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

- Froland bør fjerne sikkerhetssenga i tråd med Sivilombudets anbefalinger, eller i hvert fall plassere den et sted den ikke kan sees av innsatte.
- Froland fengsel bør plassere klokka slik at den kan sees fra sikkerhetscella, også når innsatte ønsker å ha vinduet med utsyn til avdelingen lukket.

2.5. Forebygging av selvdraprisiko og selvdrap

Det siste året har fire innsatte i Froland forsøkt å begå selvdrap én gang hver. I tillegg er det rapportert syv tilfeller av selvskading, fordelt på fire innsatte. Det er ikke begått selvdrap i Froland det siste året. I løpet av 2023 begikk to innsatte selvdrap i Froland. Fengselet opplyser at det ikke var iverksatt noen tiltaksplaner for de to innsatte før selvdrapene, fordi de ikke hadde kjent selvdropsrisiko eller psykisk uhelse.

²⁴ Sivilombudet, 2024, besøksrapport nr. 78 Agder fengsel, avdeling Froland, s. 33.

Froland fengsel har opplyst at det på tidspunktet for tilsynsbesøket ikke var noen aktive tiltaksplaner som omhandler selvdropsrisiko. Tilsynsrådet har fått innsyn i to tidligere tiltaksplaner i fengselet.

Én av tiltaksplanene viser i hovedsak hvilke tiltak som er gjennomført, og ingen av tiltakene varte lengre enn tre dager. Den andre tiltaksplanen beskriver situasjonen og at innsatte var utelukket fra fellesskapet og ble sett til av ansatte med jevne mellomrom.

Etter Kriminalomsorgens retningslinjer bør tiltaksplanen inneholde «tiltak som har som formål å få den innsatte til å avstå fra å skade seg selv eller ta sitt eget liv. Tiltak som må vurderes, er oppfølging fra ansatte i fengselet i form av samtaler og aktivisering, samhandling med helsetjenestene, økt kontakt med familie og nettverk mv.»²⁵ Av disse momentene er det kun samtaler med betjenter som nevnes i tiltaksplanen Tilsynsrådet har fått innsyn i.

Tilsynsrådet vurderer at Froland fengsel bør skrive mer utfyllende tiltaksplaner med en lengre tidshorisont, og at flere tiltak enn tilsyn bør benyttes. Familie og nettverk bør benyttes som ressurs for innsatte med selvdropsrisiko.

Froland fengsel oppgir at de normalt ikke avslutter tiltaksplaner i løpet av helga, og at de uansett ikke vil gjøre det uten å samråd med helseavdelingen der det er helse inne i bildet. Tilsynsrådet vurderer at dette er en god praksis som bør videreføres.

Tilsynsrådet ser positivt på at Froland fengsel arbeider for å etablere et aktivitetsteam, da dette kan være et viktig tiltak for å redusere de innsattes selvdropsrisiko.

Anbefaling: Redusere faren for selvdropsrisiko og selvdrap

- Froland fengsel bør skrive mer utfyllende tiltaksplaner med en lengre tidshorisont og flere typer tiltak.

2.6. Kontaktutvalget

Kontaktutvalget er et organ bestående av innsattrepresentanter fra fengselets avdelinger, og er ment å ivareta innsattes medvirkning. Kontaktutvalget deltar i møter med fengselet og Tilsynsrådet, og formidler de innsattes behov og meninger.

Kontaktutvalget i Froland fengsel består av fire representanter, fra henholdsvis første og andre etasje på bygg 4A og 4B. Dette innebærer at flere avdelinger i hver hovedavdeling ikke har noen representant i kontaktutvalget. Tilsynsrådet erfarer at det i noen avdelinger holdes valg av innsattrepresentanter, men at det i flere avdelinger er fengselsledelsen som har bestemt hvem som skal være representant i kontaktutvalget. Flere innsatte vet ikke hvem som er deres representant i kontaktutvalget.

Fra fengselets side møter etasjelederne i stedet for fengselsledelsen. Tilsynsrådet oppfatter at det ofte er nye betjenter som møter kontaktutvalget, noe som skaper utfordringer for kontinuiteten i arbeidet. Etsasjelederne har begrenset kompetanse til å fatte beslutninger i spørsmålene som kontaktutvalget løfter. Tilsynsrådet erfarer at dette bidrar til frustrasjon rundt manglende oppfølging og avklaring, og at organiseringen skaper en unødvendig avstand mellom ledelsen og det som foregår «på gulvet».

Møter med kontaktutvalget gjennomføres to til tre ganger hvert år. De siste møtene har vært holdt i august 2024 og april 2025. Møtene foregår ikke med hele kontaktutvalget samlet, men

²⁵ Kriminalomsorgsdirektoratet, Forebygging og håndtering av selvskading, selvmordsforsøk og selvmord i fengsel, pkt. 5.6. avsnitt.

med representantene på bygg 4A og 4B hver for seg. Froland fengsel begrunner dette med at de ønsker å holde avdelingene adskilt av sikkerhetsmessige grunner.

Tilsynsrådet vurderer at organiseringen av kontaktutvalget i Froland fengsel har betydelige svakheter. Tilsynsrådet stiller spørsmål ved om antallet innsattrepresentanter er tilstrekkelig for å representere mangfoldet i fangepopulasjonen. Hver etasje består av fire separate avdelinger som alle burde hatt sin representant. Det er heller ingen representanter for avdeling C, S og K. Dette er avdelinger som har eller har hatt begrenset fellesskap. Behovet for å kunne møte fengselet på likefot må antas å være minst like stort på disse avdelingene som på bygg 4A og 4B. Videre vurderer Tilsynsrådet at kontaktutvalget bør kunne møtes på tvers av avdelinger. Å samle hele kontaktutvalget lot seg gjøre på tilsynsrådets besøk, og bør også la seg gjøre på andre tidspunkt. Tilsynsrådet vurderer at innsatte selv bør få velge hvem som skal representere de, og at Froland fengsel bør jobbe for at alle innsatte vet hvem som er sin representant til kontaktutvalget.

Tilsynsrådet erfarer at de innsatte opplever en stor avstand til fengselet, og spesielt fengselets ledelse. Selv om dette ikke er unormalt i høysikkerhetsfengsel, mener Tilsynsrådet at møter mellom kontaktutvalget og fengselets ledelse kan styrke tilliten til fengselet som institusjon, og at fengselsledelsen bør delta i møter med kontaktutvalget.

Anbefaling: Kontaktutvalget

- Froland fengsel bør la innsatte fra alle avdelinger selv velge representanter til kontaktutvalget.
- Froland fengsel bør arbeide for at alle innsatte vet hvem som er sin representant til kontaktutvalget.
- Tilsynsrådet anbefaler at representanter fra fengselsledelsen deltar i møter med kontaktutvalget, og at møtene foregår med hele kontaktutvalget samlet.

2.7. Kroppsvisitasjoner

Tilsynsrådet har mottatt motstridende informasjon hva gjelder bruk av kroppsvisitasjon i Froland. Froland fengsel har uttrykt at de bare gjennomfører kroppsvisitasjon ved konkrete mistanker, og at denne skal være trinnvis. Samtidig har tilsynsrådet vært i kontakt med innsatte som opplyser at de har blitt utsatt for kroppsvisitasjon med full avkledding, der de måtte bøye seg på huk. Etter det opplyste var visitasjonene ikke foranlediget av markering av narkotikahund.

Kroppsvisitasjoner innehar «elementer av sterkt ubehag og ydmykelse for den innsatte», og skal kun gjennomføres dersom mindre inngripende alternativer ikke er aktuelle.²⁶

I henhold til kriminalomsorgens retningslinjer skal kroppsvisitasjoner *alltid* gjennomføres trinnvis og det skal alltid begrunnes og journalføres i KOMPIS.²⁷ Uten å vite hvorvidt det ble gitt en begrunnelse eller ikke, erfarer Tilsynsrådet at de innsatte ikke oppfattet begrunnelsen.

---

²⁶ LG-2019-161767.

²⁷ Foreløpige føringer om undersøkelse av innsatte – kroppsvisitasjon, Kriminalomsorgsdirektoratet, pkt. 3 og 6.

Froland fengsel bør arbeide med å formidle begrunnelsene sine til de innsatte. Fengselet må sikre at kroppsvisitasjon kun skjer trinnvis.

Anbefaling: Kroppsvisitasjon

- Froland fengsel må sikre at alle kroppsvisitasjoner gjennomføres trinnvis.

2.8. Kontakt med omverden

2.8.1. Innledning

Innsatte har rett til respekt for sitt privat- og familieliv i henhold til Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 og Grunnloven § 102. Begrensninger i retten krever hjemmel i lov, og må være nødvendig og forholdsmessig. Det følger av straffegjennomføringsloven at innsatte som hovedregel skal kunne motta besøk og benytte telefon for å ringe innenfor tilmålt ringetid.²⁸ Det er videre vanlig at innsatte tilbys mulighet til å gjennomføre digitalt besøk ved bruk av nettbrett i fengsel (videosamtaler).

2.8.2. Ringetid

Det ble opplyst at de innsattes ringetid som hovedregel er 30 minutter per uke, og at eventuell utvidelse kan innvilges etter en konkret vurdering.²⁹

Selv om 30 minutter ringetid er utgangspunktet i straffegjennomføringsloven, bemerker Tilsynsrådet at 30 minutter ringetid per uke er svært lite i dagens samfunn. Tilsynsrådet anbefaler at fengselet utvider ringetiden for alle innsatte i fengselet. Tilsynsrådet vil særlig oppfordre Froland til å innvilge ekstra ringetid til innsatte som har barn for å lette muligheten til å opprettholde relasjoner til barna, så lenge det er til barnets beste. Det vises til Sivilombudets rapport «Innsattes mulighet til kontakt med familie og venner» som konkluderer med at det ikke er gitt noen begrunnelse for utgangspunktet om 30 minutter telefontid, og at det er behov for at innsattes mulighet for kontakt med venner og familie styrkes.³⁰

Den korte telefontiden utgjør også en særlig utfordring for innsatte med familie og venner i utlandet. For disse er muligheten for fysiske besøk i fengselet begrenset. Tilsynsrådet oppfordrer fengselet til å innvilge ekstra ringetid for denne gruppen innsatte med begrenset mulighet for fysiske besøk.

Anbefaling: Ringetid

- Froland fengsel bør utvide de innsattes ringetid.
- Froland fengsel bør innvilge mer ringetid for innsatte med barn og innsatte som ikke kan motta besøk

2.8.3. Besøk og videobesøk

Froland opplyser at de innsatte har tilgang til én times besøk og én times videobesøk i uka.

Froland fengsel har en besøksleilighet, hvor meningen er at innsatte skal kunne ta imot overnattingsbesøk. Fengselet opplyser at leiligheten aldri har blitt brukt til overnatting.

²⁸ Straffegjennomføringsloven §§ 31 og 32.

²⁹ Forskrift om straffegjennomføring § 3-29 andre ledd.

³⁰ Sivilombudet, 2025, Innsattes mulighet for kontakt med familie og venner, s. 17 og 18.

Besøksleiligheten har etter det opplyste vært stengt i perioden mellom mars og mai på grunn av et behov for å gjennomgå rutinene for bruk av leiligheten. Tilsynsrådet vurderer at fengselet bør legge til rette for at de innsatte kan benytte besøksleiligheten. Det vises til at flere andre fengsler benytter besøksleilighet, og at det ikke er opplyst hvorfor situasjonen skulle stille seg annerledes for Froland fengsel.

Tilsynsrådet har fått opplyst at innsatte fikk beskjed om at leiligheten var stengt kort tid før de fikk besøk fra utlandet, og at flere innsatte ikke visste at leiligheten var stengt før de forsøkte å søke om å få bruke den. Tilsynsrådet vurderer at Froland bør varsle innsatte i god tid når det gjøres endringer i tilbudet.

På Frolands nettside opplyser fengselet om at det ikke er mulig å bestille nye besøk for uke 27 til 30 (1. til 28. juli) etter 25. juni. Fengselet opplyste under tilsynet at det er mulig å søke om besøk, men at bemanningen er redusert i perioden. Tilsynsrådet anbefaler at fengselet etterstreber at redusert bemanning ikke går på bekostning av så viktige tiltak som besøk er for både innsatte og pårørende, og at nettsiden løpende holdes oppdatert slik at pårørende kan holde seg orientert.

Tilsynsrådet oppfatter at de innsatte ikke fikk tilstrekkelig informasjon om fristen for å søke om besøk for sommeren. De innsatte er prisgitt kriminalomsorgens regler, og endringene av disse. Det er derfor viktig at de orienteres om endringer i regelverket og frister de må forholde seg til. Å gi innsatte en mer forutsigbar hverdag er også et viktig tiltak for den dynamiske sikkerheten. Tilsynsrådet anbefaler Froland fengsel å informere innsatte om fremtidige frister for å søke om besøk.

Tilsynsrådet får opplyst at utgangspunktet for en times videobesøk i uka også praktiseres for innsatte som ikke får fysisk besøk. Froland begrunner dette i utilstrekkelig kapasitet til å håndtere administrasjonen av videobesøkende og at de ikke har mange nok lpads. Tilsynsrådet anbefaler at fengselet arbeider for å øke kapasiteten, slik at de kan innvilge flere videobesøk, særlig til innsatte som ikke mottar fysisk besøk.

Tilsynsrådet har oppfattet det slik at innsatte kan be om videobesøk med én person som må godkjennes, slik at man ikke får videobesøk med hele familien samtidig. Tilsynsrådet forstår at Froland har et behov for å kontrollere hvem de innsatte har kontakt med, men vurderer at å innvilge videobesøk med familien eller andre pårørende kan være et viktig tiltak for rehabilitering.

Anbefaling: Besøk og videobesøk

- Froland fengsel bør legge til rette for at de innsatte kan benytte besøksleiligheten.
- Froland bør varsle innsatte i god tid når det gjøres endringer i besøkstilbudet.
- Froland bør holde informasjon på nettsiden sin om når pårørende kan søke om besøk oppdatert.
- Froland fengsel bør arbeide for å øke kapasiteten for videobesøk
- Froland fengsel bør innvilge mer tid til videobesøk for innsatte som har få eller ingen fysiske besøk.

2.8.4. Glassvegg

Tilsynsrådet oppfatter at det er en utstrakt bruk av glassvegg som kontrolltiltak under besøk. Froland oppgir at det gjennomføres i underkant av ett besøk med glassvegg hver uke, at glassvegg ikke gjennomføres med ungdom under 16 år og at vedtak om at den innsattes besøk skal kontrolleres med glassvegg i utgangspunktet har en varighet på ett år.

Besøk i fengsler med høyt sikkerhetsnivå kan i utgangspunktet kontrolleres med glassvegg av sikkerhetsmessige grunner. Fengslene kan imidlertid kun implementere tiltak som er «nødvendig».³¹

Kriminalomsorgsdirektoratets retningslinjer sier følgende om når det kan kreves besøk med glassvegg:

«Bruk av glassvegg anvendes særlig i tilfeller der det foreligger opplysninger som indikerer at det kan skje forsøk på ulovlig innsmugling av gjenstander osv. ved et konkret besøk eller i tilfeller hvor forholdene i fengselet tilsier at det må være en generell, effektiv og omfattende kontroll for å forhindre for eksempel innsmugling av narkotika.»

Vedtakene om glassvegg Tilsynsrådet har fått innsyn i legger stor vekt på at den generelle narkotikasituasjonen i fengselet er utfordrende, og at dette gjør behovet for kontroll større.

Tilsynsrådet bemerker at besøk med glassvegg er et inngripende tiltak, spesielt når det benyttes overfor innsattes nærmeste. Forholdsmessighetskravet tilsier at det bør være en høyere terskel for å bruke glassvegg ved besøk fra disse. Tilsynsrådet anbefaler Froland å vurdere om glassvegg er nødvendig ved besøk av den innsattes nærmeste.

Tilsynsrådet vurderer at glassvegg som utgangspunkt ikke bør brukes ved besøk av personer under 18 år, så lenge det ikke er til barnets beste. Tilsynsrådet påpeker at hensynet til barnets beste alltid skal vektlegges i avgjørelser som berører barn.³²

Anbefaling: Glassvegg

- Froland fengsel bør vurdere om glassvegg er nødvendig ved besøk av den innsattes nærmeste.
- Froland fengsel bør som utgangspunkt ikke bruke glassvegg i besøk med personer under 18 år.

2.8.5. Brev til uavhengige instanser

Tilsynsrådet får opplyst at enkelte innsatte ved avdeling opplever at brev til uavhengige instanser som Sivilombudet eller rettshjelpiltak ikke når ut. For innsatte på avdeling S og C er dette særlig utfordrende, fordi de ikke har tilgang til butikken, og dermed ikke kan kjøpe frimerker i butikken. Tilsynsrådet ber om en tilbakemelding fra Froland fengsel om hvordan de sikrer at innsatte som ikke har tilgang til butikken får sendt brev.

2.8.6. Fremstillinger

Tilsynsrådet har fått opplyst at flere innsatte blir fremstilt med håndjern og uniformerte betjenter i offentlig rom uten at det er nærmere forklart for innsatte hvorfor dette anses nødvendig. Tilsynsrådet har forsøkt å innhente vedtak om fremstillinger med kontrolltiltak for å se fengselets begrunnelser. Fengselet har imidlertid opplyst at det ikke treffes vedtak om gjennomføring av fremstillinger.

Tilsynsrådet viser til at bruk av håndjern er et tvangsmiddel, som bare skal brukes «dersom forholdene gjør det strengt nødvendig, og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelig».³³

³¹ Straffegjennomføringsloven § 31 tredje ledd, jf. annet ledd, jf. første ledd.

³² Barnekonvensjonen artikkel 3 første ledd.

³³ Straffegjennomføringsloven § 38 tredje ledd, jf. andre ledd.

Froland fengsel oppgir at det har vært 10 rapporterte avlyste fremstillinger til helsetjenesten de siste 12 månedene. Disse gjelder i hovedsak fremstillinger av domfelte og ikke varetektsinnsatte. Froland opplyser at fengselet dekker kostnadene for avbestilte timer og forsinkelser, og at de forsøker å være behjelpelige med å sette opp en ny time.

Det er positivt at fengselet fører statistikk over avlyste fremstillinger til helsetjenesten. Tilsynsrådet mener at fremstillinger til helsetjenester bør gis høy prioritet. Manglende fremstilling til nødvendig helsehjelp kan forverre den innsattes helsetilstand og føre til lengre ventetid på behandling. Avlysning av andre typer fremstillinger er også uheldig av hensyn til den innsattes motivasjon og progresjon i tilbakeføringsarbeidet. Tilsynsrådet bemerker at fremstillinger er et virkemiddel i den enkeltes rehabilitering og mulighet til å tilpasse seg et liv utenfor fengsel.

Anbefaling: Fremstillinger

- Froland fengsel må sikre at bruken av håndjern praktiseres i tråd med straffegjennomføringsloven.
- Froland fengsel bør sikre tilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre alle helserelaterte fremstillinger.

3. Tilsynsrådets anbefalinger

Situasjonsbeskrivelsen fra Froland fengsel bør tas på alvor av regionale og sentrale myndigheter. Det er avgjørende at erfaringene fra fengselet inngår i vurderinger av framtidig fengselsutforming og ressursfordeling. Samtidig mener Tilsynsrådet at Froland fengsel, innenfor eksisterende rammebetingelser, må søke å finne løsninger på presserende utfordringer.

Våre anbefalinger og punkter vi ønsker tilbakemelding på gjentas her:

Anbefaling: Bemanning

- Froland fengsel bør sørge for at alle innsatte har en kontaktbetjent gjennom hele året

Anbefaling: Oppfølging av innsatte som gjennomfører en forvaringsdom

- Fengselet bør arbeide for en rask overføring av forvaringsdømte til fengsler med forvaringsplasser, slik at forvaringsdømte tilbys det innholdet som forvaringsstraffen er ment å ha.
- Froland fengsel bør sette i verk kompensierende tiltak for den enkelte forvaringsdømte der overføring til en forvaringsanstalt ikke lar seg gjøre i nærmeste fremtid.

Anbefaling: Oppfølging av unge innsatte

- Fengselet bør arbeide for at det ikke skal være barn i fengselet.
- Fengselet bør, i samarbeid med den enkelte innsatte og kontaktutvalget, forbedre oppfølgingen av og styrke arbeidet med soningsprogresjonen for unge innsatte.

Anbefaling: Oppfølging av innsatte med behov for tolk

- Fengselet bør sikre at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må Froland fengsel benytte tolk.

- Froland fengsel bør la være å bruke medinnsatte i som tolk i samtaler som berører sensitive opplysninger.

Anbefaling: Sysselsettings- og aktivitetstilbud

- Froland fengsel bør arbeide for å øke antall aktivitetsplasser.
- Froland fengsel bør arbeide for å kunne tilby de innsatte et aktivitetstilbud også på sommeren
- Froland fengsel bør tilby et aktivitetstilbud til innsatte som er på avdeling C.

Anbefaling: Innlåsing på fellesskapsavdelingene

- Froland fengsel bør arbeide for at alle innsatte som ikke er utelukket etter vedtak eller isolert etter straffeprosessloven får tilbud om minimum 8 timer fellesskap hver dag.

Anbefaling: Avdeling C

- Froland fengsel bør øke utlåsningstiden på avdeling C.
- Froland fengsel bør treffe vedtak om hel eller delvis utelukkelse ved overføring til avdelinger med betydelig mindre fellesskap.
- Froland fengselet bør sikre at innsatte som ikke har selvkost serveres mat som hensyntar de deres religion, og som ikke har gått ut på dato.

Anbefaling: To timers meningsfull kontakt

- Froland fengsel må sørge for at alle innsatte har tilgang til minimum 2 timer meningsfull menneskelig kontakt hver dag.

Anbefaling: Vedtak om utelukkelse

- Froland fengsel bør redusere antall vedtak om utelukkelse hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 (1) bokstav e.
- Froland fengsel må sikre at vedtak om utelukkelse kun fattes der det er nødvendig og forholdsmessig, og at vedtakenes begrunnelse viser at en slik vurdering er foretatt.

Anbefaling: Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

- Froland bør fjerne sikkerhetssenga i tråd med Sivilombudets anbefalinger, eller i hvert fall plassere den et sted den ikke kan sees av innsatte.
- Froland fengsel bør plassere klokka slik at den kan sees fra sikkerhetscella, også når innsatte ønsker å ha vinduet med utsyn til avdelingen lukket.

Anbefaling: Forebygging av selvdraprisiko og selvdrap

- Froland fengsel bør skrive mer utfyllende tiltaksplaner med en lengre tidshorison og flere typer tiltak.

Anbefaling: Kontaktutvalget

- Froland fengsel bør la innsatte fra alle avdelinger selv velge representanter til kontaktutvalget.
- Froland fengsel bør arbeide for at alle innsatte vet hvem som er sin representant til kontaktutvalget.
- Tilsynsrådet anbefaler at fengselsledelsen deltar i møter med kontaktutvalget, og at møtene foregår med hele kontaktutvalget samlet.

Anbefaling: Kroppsvisitasjoner

- Froland fengsel må sikre at alle kroppsvisitasjoner gjennomføres trinnvis.

Anbefaling: Ringetid

- Froland fengsel bør utvide de innsattes ringetid.
- Froland fengsel bør innvilge mer ringetid for innsatte med barn og innsatte som ikke kan motta besøk.

Anbefaling: Besøk og videobesøk

- Froland fengsel bør legge til rette for at de innsatte kan benytte besøksleiligheten.
- Froland bør varsle innsatte i god tid når det gjøres endringer i besøkstilbudet.
- Froland bør holde informasjon på nettsiden sin om når pårørende kan søke om besøk oppdatert.
- Froland fengsel bør arbeide for å øke antallet videobesøk
- Froland fengsel bør finne en løsning for å innvilge videobesøk med flere personer på en gang.
- Froland fengsel bør innvilge mer tid til videobesøk for innsatte som har få eller ingen fysiske besøk.

Anbefaling: Glassvegg

- Froland fengsel bør vurdere om glassvegg er nødvendig ved besøk av den innsattes nærmeste.
- Froland fengsel bør som utgangspunkt ikke bruke glassvegg i besøk med personer under 18 år.

Anbefaling: Fremstillinger

- Froland fengsel må sikre at bruken av håndjern praktiseres i tråd med straffegjennomføringsloven.
- Froland fengsel bør sikre tilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre alle helserelaterte fremstillinger.

4. Tilbakemelding og oppfølging

Froland fengsel har fått mulighet til å kommentere faktaopplysningene i rapporten innen 24. oktober 2025. Fengselet er også bedt om å redegjøre for sin oppfølging av rapportens anbefalinger innen 14. november 2025, som vil publiseres sammen med tilsynsrapporten.